

УДК 339

DOI: <https://doi.org/10.32782/2224-6282/188-14>**Євтушенко Н.О.**

доктор економічних наук, професор,
професор кафедри менеджменту,
Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8865-8365>

Yevtushenko Natalia

State University of Information and Communication Technologies

ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стаття присвячена аналізу стану та перспектив залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України в умовах воєнного стану. Досліджено суть поняття «прямі іноземні інвестиції» та визначено його характерні особливості. Проведено аналіз динаміки прямих іноземних інвестицій України за принципом спрямованості та виявлено нестабільний характер руху грошових потоків. Здійснено оцінку масштабів реінвестування капіталу в Україні через операції «round tripping». Встановлено, що найвагоміші обсяги прямих іноземних інвестицій були спрямовані до промисловості та установ, які займаються оптовою та роздрібною торгівлею. Представлено основні країни-інвестори за операціями «round tripping». Виявлено фактори, які негативно вплинули на процеси іноземного інвестування в Україні. Розроблено рекомендації, які враховують загальноекономічні та інституційні умови до активізації ринку іноземних інвестицій в Україні та представлено окремі дієві механізми їх реалізації.

Ключові слова: іноземні інвестиції, прямі іноземні інвестиції, інвестиційна активність, оцінка, економіка, ринок, воєнний стан.

FOREIGN DIRECT INVESTMENT: STATUS AND DEVELOPMENT PROSPECTS

The article is devoted to an analysis of the state and prospects for attracting foreign direct investment into the Ukrainian economy under martial law. The essence of the concept of “foreign direct investment” explored and its characteristic features are determined. It established that in the legislative acts of Ukraine only the concept of “foreign investments” presented for consideration and their content described. The role of transnational companies at the present stage of attracting foreign investment to Ukraine outlined. A list of transnational companies operating in the domestic investment market provided. An analysis of the dynamics of foreign direct investment in Ukraine carried out based on the principle of direction. The unstable nature of cash flows revealed. It established that a significant part of foreign direct investment in the overall structure made up of those directed to Ukraine. However with the advent of war in 2022, the already not very high investment attractiveness of the Ukrainian economy decreased. This significantly complicated the economic situation in the country and significantly decreased its investment activity. An assessment was made of the scale of capital reinvestment in Ukraine through “round tripping” operations. Their unstable dynamics established and it revealed that the most significant volumes of foreign direct investment were directed to industries and institutions engaged in wholesale and retail trade. The main investor countries for round tripping operations presented, of which a significant part belongs to Cyprus and the Netherlands. Because of the study, factors identified that negatively affected the processes of foreign investment in Ukraine and related to the war and business rules. Recommendations developed that take into account general economic and institutional conditions for activating the foreign investment market in Ukraine. Separate effective mechanisms for their implementation presented. The need to formulate a state investment policy to further attract foreign investment into the Ukrainian economy for recovery after the war noted. This is due to the priority of restoring the domestic industrial and agricultural complex, increasing the country's export potential by implementing strategies to overcome the economy's dependence on imported energy resources, etc.

Key words: foreign investment, foreign direct investment, investment activity, assessment, economy, market, martial law.

JEL classification: F10, F21

Постановка проблеми. В умовах повномасштабної воєнної агресії росії проти України та введення воєнного стану відновлення та подальший інноваційний розвиток економіки України потребують постійного збільшення інвестиційного потенціалу країни, що є взаємодіючою сукупністю поточних та перспективних інвестиційних ресурсів, реальних та можливих у майбутньому результатів їх використання у просторі відповідного інвестиційного поля. Реальним джерелом забезпечення вітчизняної економіки можуть стати прямі іноземні інвестиції.

Приплив іноземних інвестицій до економіки приймаючої країни сприяє: розвитку підприємств; збільшенню експорту продукції та послуг підприємств; імпорту технологій; підвищенню якості людського капіталу; створенню нових робочих місць; залученню

передових технологій та стимулюванню їх поширення у суміжні галузі. Тому в даний час спостерігається посилення конкуренції за інвестиції, що, своєю чергою, ставить перед національним урядом виклики, пов'язані з розробкою та проведенням комплексних заходів економічної політики, спрямованих на підвищення привабливості країни для прямих іноземних інвестицій в Україну.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Більшість питань, що розкривають проблеми залучення іноземних інвестицій в Україну та їх ролі у розвитку експортно-орієнтованого українського бізнесу, висвітлювалися у працях таких вчених як, Г.Я. Глуха, С.О. Герашенко, А.Р. Дунська, І.В. Кадеєва, О.В. Коваленко, Г.П. Кудрик, Л.І. Лелик, Т.В. Мацибора, М.С. Пашкевич, Ю.В. Полякова, О.І. Рогач,

С.М. Тесля, Ю.В. Чириченко, Г.О. Хіміч, О.Є. Шайда, Л.Г. Шморгун та ін. Аналіз публікацій з вищенаведеної проблематики дає підстави зробити висновок, що проблеми іноземного інвестиційного забезпечення реального сектору економіки України недостатньо висвітлені в умовах воєнного стану. Тому постає об'єктивна потреба в подальшому вивченні питання щодо визначення та уточнення понятійно-категоріального апарату дослідження іноземних інвестицій, оцінки їх стану та перспектив розвитку, що зумовило актуальність і необхідність продовження досліджень у цьому напрямку.

Мета статті. Головною метою є визначення суті та змісту прямих іноземних інвестицій з позиції оптимізації їх залучення й використання, оцінки їх стану за принципом спрямованості, виявлення впливу операцій «ground tripping» на обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну та обґрунтування на цій основі перспективних шляхів залучення прямих іноземних інвестицій в умовах воєнного стану.

Виклад основних результатів дослідження. Основне визначення прямих іноземних інвестицій сформулювали експерти Міжнародного валютного фонду у 1977 р. та Організації економічного співробітництва та розвитку у 1983 р.: «інвестиції вважаються прямими», якщо здійснюються за межами національних кордонів з метою розширення виробництва товарів і послуг, закупівлі товарів для імпорту в країну базування або експорту в треті країни. Їх характерними рисами є те, що інвесторів належить управлінський контроль над підприємствами, і вони виступають у формі акціонерного капіталу і короткочасних міжфірмових позик [1]. У цьому визначенні за критерій береться той факт, що прямі іноземні інвестиції за своєю природою передбачають здійснення підприємницької діяльності.

На думку Дж. Даннінга поняття «прямі іноземні інвестиції» – це інвестиції, які здійснюються поза межами країни базування, але всередині компанії-інвестора. Контроль за ресурсами, що переводяться, залишається у інвестора. Вони складаються з набору активів та проміжних продуктів, таких, як капітал, технологія, вміння та знання у галузі управління, доступ до ринків та підприємливості як така [2]. Характерним в цьому визначенні є акцент на тому, що контроль над ресурсами залишається у інвестора.

Відповідно до Закону України «Про режим іноземного інвестування» поняття «прямі іноземні інвестиції» не представлено. Натомість, надається визначення «іноземні інвестиції», які розглядаються як цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту [3].

За законодавчими актами іноземні інвестиції можуть здійснюватися у вигляді: іноземної валюти, що визнається конвертованою Національним банком України; валюти України – відповідно до законодавства України; будь-якого рухомого і нерухомого майна та пов'язаних з ним майнових прав; акцій, облігацій, інших цінних паперів, а також корпоративних прав, виражених у конвертованій валюті; грошових вимог та права на вимоги виконання договірних зобов'язань; прав інтелектуальної власності; прав на здійснення господарської діяльності, включаючи права на корис-

тування надрами та використання природних ресурсів; інших цінностей відповідно до законодавства України.

Пряма інвестиція є категорією міжнародної інвестиційної діяльності, яка відображає прагнення суб'єкту бізнесу – резидента однієї країни здійснювати контроль або істотний вплив на діяльність підприємства, що є резидентом іншої країни. В результаті на території приймачої країни (країни-реципієнта) утворюються та здійснюють діяльність спільні підприємства, компанії з іноземними інвестиціями, дочірні компанії, іноземні компанії. Тобто, інвестиція стає прямою, якщо капітал (права власності) нерезидента складає не менше 10% вартості статутного капіталу підприємства-резидента відповідно до частки голосів в управлінні підприємства-резидента [4]. Оцінюючи роль прямих іноземних інвестицій у покращенні соціально-економічної ситуації в країнах-реципієнтах, доцільним є врахування наслідків на макrorівні для економіки країни загального припливу приватного капіталу та результатів на мікрорівні діяльності транснаціональних компаній, які можуть вплинути на зростання імпорту.

Інвестиційний ринок України представлений такими транснаціональними корпораціями, як ArcelorMittal (друга за розмірами у світі металургійна компанія), а також компанії: Nestlé, Eurocar, Bayer, Kingspan, Philip Morris, Shell, «Астарт-Київ», Zammeler, Shell, Bosch, Electrolux, Biosphere, Cemmark, Barlinek, Turkish Airlines, Hjord Knudsen та інші, а також потужними FMCG-компаніями, які виробляють товари повсякденного вжитку та щоденного попиту (продукти харчування, напої, косметика, побутова хімія). На території України продовжують працювати й компанії середнього рівня. Наприклад, Morgan Furniture – у Рівному вони виробляють меблі для світових лідерів, як-от ІКЕА.

На рис. 1. наведено відомості щодо прямих іноземних інвестицій України за період 2010–2023 рр. за принципом спрямованості (по грошовим потокам).

За результатами оцінки встановлено, що протягом аналізованого періоду динаміка прямих іноземних інвестицій не є стабільною. Значну частину прямих іноземних інвестицій у загальній структурі складають ті, що спрямовані в Україну. За період 2010–2023 рр. найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну приходився на 2012 рік та складав 8401 млн дол. США. Однак є і негативна динаміка обсягів даних інвестицій, значення яких у 2015 році та 2020 році були від'ємними.

Динаміка прямих іноземних інвестицій з України є також нестабільною, але їх частка відносно прямих іноземних інвестицій в Україну є зовсім незначною. Суттєве скорочення обсягу прямих іноземних інвестицій з України починається з 2014 року на фоні політичної та економічної турбулентності, пандемії COVID-19. Але з приходом війни у 2022 році й без того не надто висока інвестиційна привабливість української економіки скоротилась, що суттєво ускладнило економічну ситуацію в країні та значно знизило її інвестиційну активність.

Є випадки часткового зниження економічної активності на вітчизняному інвестиційному ринку України, які пов'язані з війною та представлені таким показником як податок на прибуток. Так у період 2021–2022 рр. обсяг податку на прибуток підприємств-нерезидентів скоротився вдвічі, зокрема, у 2021 року становив понад 10 млрд грн,

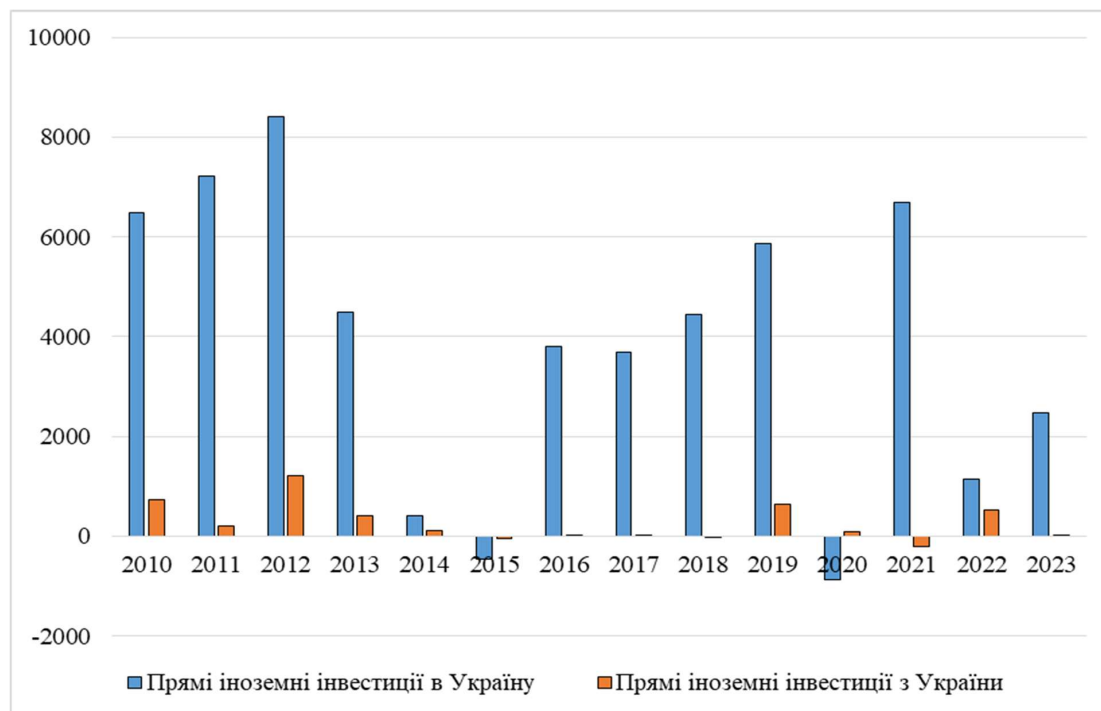

Рис. 1. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україні за період 2010–2023 рр., млн дол. США

Джерело: [5]

а 2022-го – лише 4,5 млрд грн. А якщо розглядати податок на прибуток підприємств, що були створені за участю іноземних інвесторів, то він знизився майже на 15% з 18 млрд грн до 15 млрд грн [6].

Для більш детального аналізу стану прямих іноземних інвестицій в Україну проведемо оцінку масштабів реінвестування капіталу в країні походження через інвестування типу «ground tripping». У процесі інвестування за операціями «ground tripping» резиденти спочатку відправляють за кордон кошти, які потім вертаються в країну у вигляді прямих іноземних інвестицій. Надходження коштів в Україну у вигляді прямих іноземних інвестицій відбуваються шляхом:

- визначення кінцевого контролюючого інвестора-резидента;

- перерозподілу потоків прямих іноземних інвестицій за країнами кінцевого контролюючого інвестора (кінцевий контролюючий інвестор – це юридична особа, яка володіє безпосередньою контрольною часткою в підприємстві прямого інвестування. Її визначення формується у процесі поетапного аналізу всіх рівнів взаємозв'язку, розглядаючи ланцюжок від власника безпосереднього інвестора до досягнення вершини ієрархії власницьких стосунків у підприємстві. Такий підхід охоплює кожен етап контролю, розпочинаючи від нижчого рівня і просуваючись вгору, щоб з'ясувати власницькі зв'язки на кожному рівні структури власності).

Вплив операцій «ground tripping» на обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну наведено на рис. 2.

За проведеним дослідженням встановлено наступні результати:

- протягом періоду з 2010 по 2022 рік в Україні зафіксовані обсяги «ground tripping», які оцінено на 10,5 мільярдів доларів США, що становить 24% від

загального припливу прямих іноземних інвестицій в Україну та складає 43,8 мільярда доларів США;

- найбільші обсяги «ground tripping» інвестування спостерігались впродовж 2010–2013 років – в середньому на рівні 32,7% від загального обсягу, 89% таких інвестицій було спрямовано до підприємств реального сектору;

- у 2014–2015 роках спостерігався відтік коштів з України через операції «ground tripping», що стало результатом політичних змін у країні та розпочатих воєнних дій на сході;

- у період з 2016 по 2020 роки відзначалася поступова зростаюча тенденція чистого притоку коштів від операцій «ground tripping», хоча в обсягах менше, ніж у попередні роки перед кризою;

- у 2021 році чистий притік за операціями «ground tripping» продовжив зростати. Його обсяги оцінено у 1,6 млрд дол. США, що становило 68,5% притоку прямих іноземних інвестицій в Україну;

- у 2022 році обсяги «ground tripping» оцінено як від'ємне значення - 0,6 млрд дол. США. Відтік коштів за цими операціями пов'язано з повномасштабним вторгненням російських військ в Україну у лютому 2022 р.

На початку 2022 року найвагоміші обсяги прямих іноземних інвестицій, проведених за допомогою операцій «ground tripping» на інвестиційному ринку України, були спрямовані до промисловості (43,7%) та установ, які займаються оптовою та роздрібною торгівлею, а також ремонтом автотранспортних засобів і мотоциклів (15,5%). Серед провідних сфер економічної діяльності, за обсягами капітальних інвестицій через операції «ground tripping» у 2022 році, виділяються промисловість (30,8%), аграрний сектор, включаючи сільське, лісове та рибне господарство (12,6%),

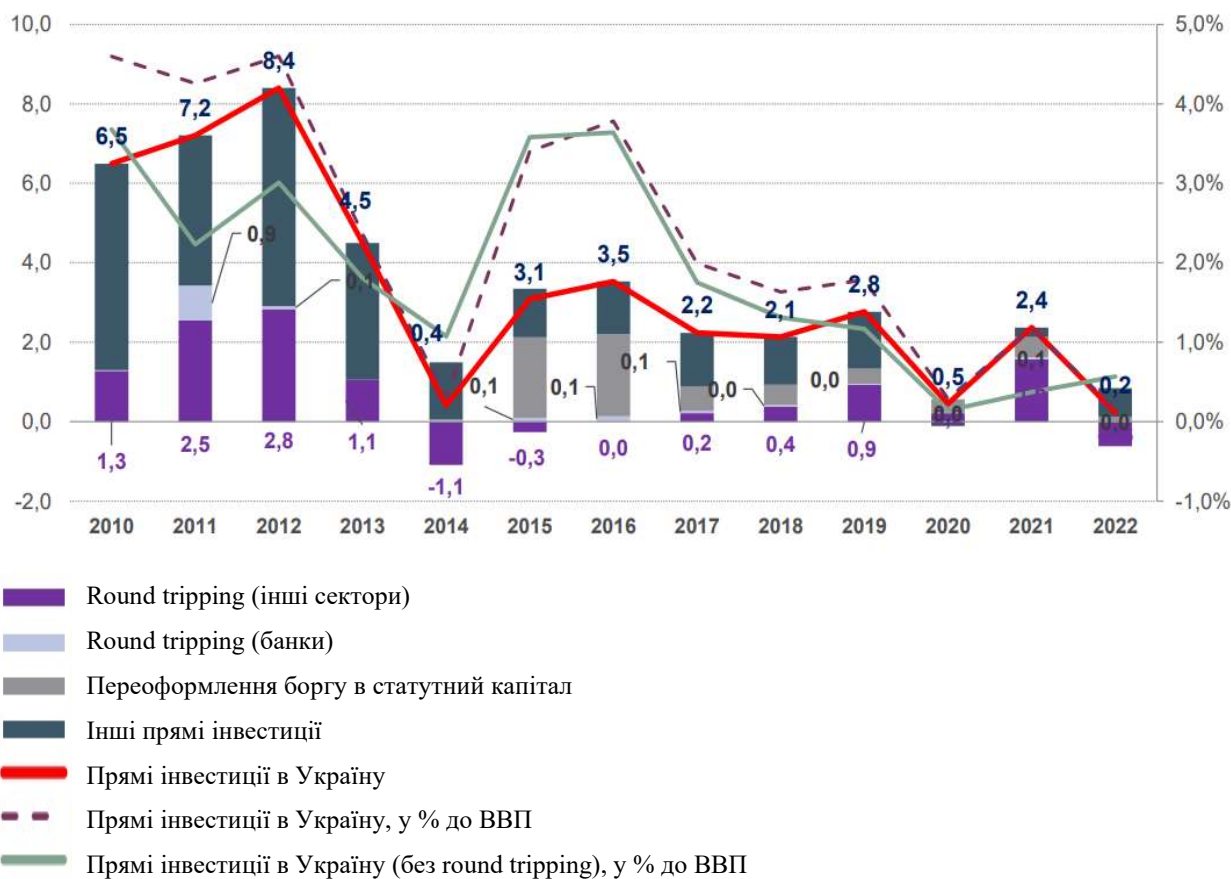

Рис. 2. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну за період 2010–2022 рр., млрд дол. США

Джерело: [7]

а також транспорт, складське господарство, пошта та кур'єрська діяльність (12,1%). Інші сектори, які також зазнали значних інвестицій, включають оптову та роздрібну торгівлю, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (9,0%), державне управління та оборона; соціальне страхування (8,9%), будівництво (8,0%), охорону здоров'я та надання соціальної допомоги (4,3%), інформаційні та телекомунікаційні послуги (4,1%), операції з нерухомим майном (3,5%).

До основних країн-інвесторів за операціями «round tripping» належать: Кіпр (31,7%), Нідерланди (21,6%), Швейцарія (5,8%), Велика Британія (4,6%), Німеччина (4,6%), Австрія (3,0%), Люксембург (2,4%), і Франція (2,0%).

На початку 2023 року Світовий банк оцінив потреби у реконструкції та відновленні України приблизно в 411 мільярдів доларів США на наступне десятиліття [8]. З метою подальшого відновлення країни Світовий банк оголосив про створення багатостороннього трастового фонду для підтримки уряду України у здійсненні заходів, спрямованих на забезпечення критично важливих потреб держави, зокрема, цільовий фонд підтримки, відновлення, відбудови та реформування України (URTF). Сьогодні цільовий фонд URTF фінансує такі рамкові проекти як [9]:

- Відновлення основної логістичної інфраструктури та приєднання до мережі у сумі 585 млн дол. США;
- Проект з відновлення енергетичних ресурсів та підготовки до зими у сумі 500 млн дол. США;

– Ремонт житла для відновлення прав і можливостей людей у сумі 800 млн дол. США;

– Екстрений проект з інклюзивної підтримки відновлення сільського господарства України у сумі 550 млн дол. США.

Очікується, що саме українські та міжнародні приватні компанії сприятимуть розвитку інфраструктури та економічному відродженню України. Ця масштабна реконструкція являє собою найбільшу можливість за останні вісім десятиліть для приватного капіталу зробити успішні інвестиції.

Для залучення іноземних інвесторів в українську економіку успішно розроблено і впроваджено унікальну електронну платформу під назвою «Advantage Ukraine». На цьому інноваційному ресурсі представлено понад 500 інвестиційних проектів та можливостей в 10 ключових галузях економіки.

Однак, не всі проекти можуть знайти свою реалізацію. Для інвесторів є два ключових моменти, на які вони звертають увагу. По-перше, це війна. По-друге, це правила ведення бізнесу, в яких присутні давні проблеми на законодавчому рівні щодо захисту прав власності, адміністрування податків, виділення земельних ділянок, здійснення підтримки інвестиційної діяльності, створення системи підготовки інвестиційних програм і проектів тощо.

Аналіз сучасного стану іноземного інвестування в національну економіку засвідчує доволі низькі обсяги прямих іноземних інвестицій. Серед ключових фак-

торів, які негативно впливають на процес іноземного інвестування є: воєнні дії на території України, високий рівень інфляції, нестабільність фінансової та податкової системи [10].

З метою формування привабливого інвестиційного клімату в Україні та активізації інвесторів рекомендовано на державному рівні проводити заходи щодо:

- подальшого забезпечення адміністративно-правового та судового захисту прав й законних інтересів інвесторів;

- посилення захисту інвестицій через механізм страхування іноземних інвестицій;

- стимулювання розвитку конкуренції на інвестиційному ринку за допомогою механізму спрощеного оподаткування;

- удосконалення правозастосовної практики та кодифікації законодавства у інвестиційній сфері.

Для інвесторів доцільно створювати умови щодо розуміння українського законодавства та встановлення партнерської взаємодії з місцевою владою і бізнесом, що допоможе їм швидше асимілюватися та працювати на ринку України.

З цього приводу у 2023 році Верховною Радою України були прийнято Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями», зокрема, розширення сфер, у яких може реалізуватися інвестиційний проект; надання можливості заявнику не раніше ніж за 18 місяців до дати подання заявки до уповноваженого органу здійснити значні інвестиції в об'єкти інвестування в обсязі, що не перевищує 30 % загального обсягу значних інвестицій; доповнення форм державної підтримки, а саме: компенсація за рахунок коштів державного, місцевих бюджетів та з інших джерел, не заборонених законом; зменшення межі розміру значних інвестицій (з 20 млн євро до 12 млн євро) та кількості створених нових робочих місць впродовж строку реалізації інвестиційного проекту; встановлення можливостей для доопрацювання, а не повернення поданих інвестором документів, зокрема техніко-економічного обґрунтування та спеціального інвестиційного договору, в рамках проведення оцінки інвестиційного проекту; передбачення повернення державної підтримки в повному обсязі у разі недосягнення обсягу значних інвестицій.

Доцільно долучати до налагодження інвестиційної активності страхові компанії, які діють під юрисдикцією Світового банку. Так Міністерство економіки України разом із Багатостороннім агентством з гарантування інвестицій (MIGA) ще у вересні 2022 року задекларувало майбутню співпрацю на покращення інвестиційного клімату в Україні за допомогою таких інструментів як Political Risk Insurance та War Risk Insurance під час бойових дій. Наявність такого механізму страхування створить можливість повернення коштів інвесторів у випадку часткової чи повної втрати [11]. Даний вид страхування інвестицій від воєнних ризиків давно використовується у таких країнах як Австралія, Великобританія, Канада, Німеччина, Франція, Японія.

Важливим напрямом залучення інвесторів є податкова політика відповідно до принципів оподаткування

в системі податків і зборів, їх встановленні і введенні, виконанні податкового зобов'язання, правовому статусі учасників податкових правовідносин, механізмі податкового контролю і відповідальності, оскарженні, які реалізуються на умовах рівноправності, прозорості та простоти, стабільності податкового супроводу. Але не треба забувати, що для інвесторів податкові стимули у вигляді зниження ставок податків швидше будуть завдавати шкоди і впливати на послаблення податкової дисципліни, тоді як у процесі реформ податкової системи доцільно впроваджувати програми спрощення системи оподаткування.

В економічній політиці України для створення сприятливого інвестиційного клімату доречним є проведення структурних реформ вітчизняної економіки у сфері інноваційної діяльності. З цього приводу дієвим механізмом залучення інвестицій є індустріальні парки, діяльність яких передбачена Законом України «Про індустріальні парки» [12], що допустить впровадження низки стимулів для залучення інвестицій, зокрема, спрощений порядок надання в оренду чи власність земельних ділянок у межах індустріальних парків, довготривалість і сталість господарських відносин в рамках індустріальних парків, надання державного стимулювання для розвитку зареєстрованих індустріальних парків. Таке державне стимулювання може здійснюватися за рахунок коштів державного і місцевих бюджетів та з інших джерел, а також шляхом супроводу інвесторів місцевими і центральними органами виконавчої влади, профільними установами та організаціями у вирішенні ними питань, пов'язаних із розвитком індустріальних парків.

Висновки. Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що в даний час для забезпечення макроекономічної збалансованості необхідно активізувати зусилля не тільки на збільшення обсягів залучення прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку, а й на більш ефективний та раціональний розподіл інвестицій, що залучаються. За досвідом розвинених країн активний приплив прямих іноземних інвестицій був зумовлений не так зовнішніми, як внутрішніми чинниками. Великою мірою завдяки активній роботі національного уряду.

Стимулювання припливу прямих іноземних інвестицій в економіку України зумовлює більш активне використання механізмів, що регулюють загальноєкономічні та інституційні умови. Найбільш важливими є такі:

- забезпечення чіткого зв'язку між політикою залучення прямих іноземних інвестицій та економічною політикою Уряду України (пільги для інвесторів мають надаватися цілеспрямовано залежно від перспектив розвитку галузі);

- мінімізація ризиків, пов'язаних із захистом прав власності інвесторів шляхом: систематизації законодавства у сфері інвестицій відповідно до передової міжнародної практики з метою безумовного забезпечення права інвестора на розпорядження отриманим прибутком та дивідендами; вільного руху капіталу; удосконалення системи гарантій для міжнародних інвесторів від прийняття в майбутньому законодавчих актів, що погіршують їхнє становище; запровадження механізмів страхування іноземних інвестицій).

Список використаних джерел:

1. Інвестологія: наука про інвестування : навч. посібник / за ред. д-ра екон. наук, проф. С.К. Реверчука. Київ : Атака, 2001. 264 с.
2. Батура О.В., Комарова К.В. Іноземні інвестиції в системі становлення ринкової економіки України : монографія. Дніпропетровськ : Наука і освіта, 2002. 179 с.
3. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 № 93/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text>
4. Пашкевич М.С., Шагоян С.М. Прямі іноземні інвестиції як чинник розвитку експортно-орієнтованого українського бізнесу в умовах глобалізації. *Ефективна економіка*. 2016. № 8. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6039>
5. Інформаційно-аналітичні матеріали щодо інвестиційного клімату в Україні. URL: <https://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=93e0fdd8-41bc-4737-a700-75d32c29d885>
6. Цівкач С. Хвиля інвестицій буде глобальною під час етапів завершення війни та відбудови України. URL: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/formula/hvilya-investicij-bude-globalnoyu-pid-chas-etapiv-zavershennya-vijni-ta-vidbudovi-ukrayini>
7. OECD FDI statistics database, FDI inward positions by partner countries (ultimate investor or ultimate host). URL: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=FDI_CTRY_IND_SUMM
8. Масштабне відновлення України в найближчі роки стане можливістю для успішних приватних інвестицій. URL: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=85d7ac14-3e4f-46dc-947f-3e1e6520431c&title=PrivatnikhInvestitsii>
9. Євтушенко Н.О. Світовий банк як ключовий партнер у відновленні України після війни. Стратегія розвитку України: фінансово-економічний та гуманітарний аспекти: X міжнародна науково-практична конференція (20 жовтня 2023 року, Київ). Національна академія статистики.
10. Тимоць М.В., Стахів Г.І. Фінансові аспекти залучення іноземних інвестицій в умовах воєнного стану. *Економіка та суспільство*. 2023. Вип. 47.
11. Тофан І.М. Проблематика залучення інвестицій та їх податкового супроводу в Україні. *Український економічний часопис*. 2023. Вип. 1. С. 48–51.
12. Про індустриальні парки: Закон України від 21.06.2012 № 5018-VI, *Відомості Верховної Ради України*. 2012. № 22. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>

References:

1. Reverchuka S. K. (2001) *Investolohiya: nauka pro investuvannya : navch. posibnyk* [Investology: the science of investing: education. manual]. Kyiv: Ataka.
2. Batura O. V., Komarova K. V. (2002) *Inozemni investytsiyi v systemi stanovlennya rynkovoyi ekonomiky Ukrayiny: monohrafiya* [Foreign investments in the system of formation of market economy of Ukraine: monograph]. Dnipropetrovs'k : Nauka i osvita.
3. Pro rezhym inozemnoho investuvannya: Law of Ukraine (1996, March 19.). *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, no. 19. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text> (accessed November 6, 2023).
4. Pashkevych M. S., Shahoyan S. M. (2016) Pryami inozemni investytsiyi yak chynnyk rozvytku eksportno-oriyentovanoho ukrayins'koho biznesu v umovakh hlobalizatsiyi [Foreign direct investment as a factor in the development of export-oriented Ukrainian business in the conditions of globalization]. *Efektivna ekonomika*, no. 8. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=6039> (accessed November 7, 2023).
5. Informatsiyno-analitychni materialy shchodo investytsiynoho klimatu v Ukrayini. Available at: <https://www.me.gov.ua/Documents/Print?lang=uk-UA&id=93e0fdd8-41bc-4737-a700-75d32c29d885>
6. Tsvkach S. (2023) Khvylya investytsiy bude hlobal'noyu pid chas etapiv zavershennya viyny ta vidbudovy Ukrayiny [The wave of investments will be global during the stages of ending the war and rebuilding Ukraine]. Available at: <https://inventure.com.ua/uk/analytics/formula/hvilya-investicij-bude-globalnoyu-pid-chas-etapiv-zavershennya-vijni-ta-vidbudovi-ukrayini> (accessed November 7, 2023).
7. OECD FDI statistics database, FDI inward positions by partner countries (ultimate investor or ultimate host) Available at: https://stats.oecd.org/Index.aspx?DataSetCode=FDI_CTRY_IND_SUMM
8. (accessed November 3, 2023).
9. Masshtabne vidnovlennya Ukrayiny v nayblyzhchi roky stane mozhlyvistyuu dlya uspishnykh pryvatnykh investytsiy [Large-scale recovery of Ukraine in the coming years will be an opportunity for successful private investments]. Available at: <https://www.me.gov.ua/News/Detail?lang=uk-UA&id=85d7ac14-3e4f-46dc-947f-3e1e6520431c&title=PrivatnikhInvestitsii> (accessed November 6, 2023).
10. Yevtushenko N. O. (October 20, 2023) Svitovyy bank yak klyuchovyy partner u vidnovlenni Ukrayiny pislya viyny [The World Bank as a key partner in the reconstruction of Ukraine after the war]. Proceedings of the *Stratehiya rozvytku ukrayiny: finansovo-ekonomichnyy ta humanitarnyy aspekt: X mizhnarodna nauково-praktychna konferentsiya*. Kyiv. Natsional'na akademiya statystyky.
11. Tymots M. V., Stakhiv H. I. (2023) Finansovi aspekty zaluchennya inozemnykh investytsiy v umovakh voyennoho stanu [Financial aspects of attracting foreign investment in the conditions of martial law]. *Ekonomika ta suspilstvo*. vol. 47.
12. Tofan I. M. (2023) problematyka zaluchennya investytsiy ta yikh podatkovoho suprovodu v ukrayini [Problems of attracting investments and their tax support in ukraine]. *Ukrayinskyy ekonomichnyy chasopys*, vol. 1, pp. 48–51.
13. Pro industrialni parky [About industrial parks]: Law of Ukraine (2012 June 21). No. 5018-VI. *Vidomosti Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*, no. 22. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>